

**Helle Kannila – humanisti ja
liberaali:
henkilöhistoriaa kirjastopoliittiseen
keskusteluun**

Informaatiotutkimuksen päivät 2018

Turku

TR: Humanismi ja informaatiotutkimus

Pirjo Tuomi

Helle Kannila (vuoteen 1938 Cannelin) (1896-1972)

Kirjastoala

- Valtion kirjastotoimiston johtaja 1921–1949
- Yhteiskunnallisen korkeakoulun kirjasto-opin lehtorina 1949–1963
- Kirjastolehden päätoimittaja 1922-1967

• **Naisasia**

- 1914 Suomalaisen Naisliiton johtokuntaan
- Naisten Ääni lehden toimittajaksi 1914
- Kuului feministiseen Naisasialiitto Unioniin (per. 1892)
- Toimi Naisjärjestöjen keskusliiton johtokunnan puheenjohtajana 1938–1947

• **Poliittinen toiminta**

- aloitti poliittisen toimintansa Nuorsuomalaisten ns. jakobiiniklubissa 1917
- liittyi heti 1918 perustettuun Edistyspuolueeseen; kuului puolueen hallitukseen vuodesta 1922

-

Avainkäsitteitä

- **Elämäkertakirjallisuuden tyyppejä:**
- **psykologinen biografia** hakee selityksiä yksilön toiminnalle esimerkiksi lapsuudesta ja tarkastelee yksilön kehitystä;
- **eksistentiaalinen biografia** pyrkii hakemaan yksilön ”elämän ydintä”, elämänprojektia, joka selittäisi yksilön valintoja ja näyttäisi, miten yksilö on ratkaissut tiettyjä eettisiä ja eksistentiaalisia kysymyksiä omassa elämässään (esim. Leskelä-Kärki 2017, 19)
- **Mahdollisuuksien horisontti -käsite** sovellettuna elämäkertatutkimukseen (ks. Hakosalo 2014, 46-47)
  - Historiallinen konteksti
  - Erilainen eri ihmisille
  - Muuttuu yhden elämän aikana

Elämäkerta tutkimuksena

- Elämäkerran neljä elementtiä tutkimuksen kannalta
- 1. Kertomus, joka **seuraa kohteensa elämänkulkua**, kartoittaa sen käännteitä ja koettaa selittää näitä
- 2. Koettaa **tunnistaa ja analysoida vaikutuksia**, joita kohteella on ollut **toisiin ihmisiin tai ilmiöihin**
- 3. Elämäkerran kirjoittajan täytyy **tuntea ja huomioida toiminnan konteksti**, ne voimat ja ne toimijat , jotka vaikuttivat häneen elämän eri vaiheissa
- 4. Saada kuuluviin myös **kohteen oman ääni**, päästä käsiksi kohteensa kokemuksiin ja käsityksiin
- Elementtejä voi elämäkertakirjoittamisessa painottaa eri tavoin (Historiallinen elämä Johdanto 2014, 8-9)

Historiallinen elämäkerta vs. henkilölähtöistä historiantutkimusta

- Henkilölähtöisessä tutkimuksessa kohdehenkilö koetaan ensi sijassa **keinoksi analysoida laajempia ilmiöitä**
- Elämäkerrallisessa tutkimuksessa pääpaino on **toimijan itsensä ymmärtämisessä ja kontekstin kartoittaminen keino tähän**
- Kyse painotuksista tutkijan tavoitteissa ja intentioissa; Voi olla piirteitä molemmista (Historiallinen elämä 2014, 8-9)
- **Aukkoisuus ja ristiriitaisuus** on pikemminkin elämäkertoihin **olennaisesti kuuluva piirre** kuin ratkaistava ongelma
- Lähtökohta on, että **henkilöllä on voinut olla useita erilaisia identiteettejä, jopa monta elämää** (Hakosalo et al. 2012, 376)

Tutkimuksen lähtökohtia ja tavoitteita

- Minkälaiset ja miten Kannilan nuoruuden **elämäkatsomukselliset valinnat näkyvät hänen toiminnassaan kirjastotoimiston johtajana ja yleisen kirjastolaitoksen kehittäjänä**
- Henkilölähtöistä historiantutkimusta?
- Kannilan henkilöhistoriaan liittyvien seikkojen avaaminen
- ”Konteksti korostuu yleensä vaimakkaammin tutkimusperustaisissa kuin populaareissa elämäkerroissa” (Historiallinen elämä 2014, 10)

Lähdeaineistoa

- Helle Kannilan arkisto (Suomalaisen kirjallisuuden seura):
- Käsikirjoitukset julkaistuihin ja julkaisemattomiin teoksiin; Minna Canthiin liittyvät käsikirjoitukset ja muu aineisto
- Puheet ja esitelmät: mm. Edistyspuolue, kirjallisuus, kirjasto, naisasia
- Päiväkirjat ja muistiinpanot
- Lehtikirjoitukset (käsikirjoitukset)
- Kannilan omat kirjoitukset: kirjat, lehtikirjoitukset
- Hilikka M. Kauppi 1976: Helle Kannilan elämänpuut
- Ihmiset polveutuvat äideistäkin: Helle Kannila naisasiakirjoittajana 1996 / toim. Meri Kuula
- "...Kaikessa täytyy olla vähän hulluutta..." / työryhmä: Eeva Peltonen, Eija Eskola ja Hannele Koivunen 1996
<http://www.kaapeli.fi/kannila/kannila.html>

Liberaali...

- Edistyspuolueessa ajoi naisten ja miesten tasa-arvoisuutta, samapalkkaisuutta ja kaikkien ammattien avaamista naisille (myös naispappeus)
- Oli avarakatseinen ja suvaitsevainen (ystävätär Ida Pekuri) "aitona demokraattina hän ei muuten tuominnut eriävilläkään näkökannoilla olevia" "Helle Kannilan elämä oli ainaista kehittymistä, ainaista pyrkimystä avartuneisuuteen" (Kauppi 1976, 11/)
- Uskonnollisuuden suhteen agnostikko; Huomautti mm. "Oikeastaan **isänmaanrakkaus ei sovellu yhteen kristinopin kanssa**, vaikka niitä koetetaan yhteensovittaa" (päiväkirjamerkintä helmikuussa 1911); vaikutteita Tolstoilta ja Järnefeltiltä

ja avarakatseinen ajattelija

- Korosti kirjaston puolueettomuutta ja vastusti sensuuria sen kaikissa muodoissa
- **”kirjaston täytyy valtiollisesti, yhteiskunnallisesti ja maailmankatsomuksellisesti esiintyä täysin puolueettomana - - holhousta on kaikin mokomin vältettävä”**. (Kansanvalistus ja kirjastolehti 1925:8, 213-216)
- **”Toivoisi kirjastojen - - hiljaa ja huomaamatta kasvattavan käyttäjäkuntaansa avarakatseisuuteen, suvaitsevaisuuteen, antamaan oman arvonsa kaikille kansoille ja ihmisryhmille, puoltamaan heikkojen oikeuksia, edistämään rauhaa ja hyvää tahtoa, etsimään ennakkoluulottomasti totuutta.”**
- (Kirjastolehden pääkirjoitus 1966 ”Miten kirjaston soisi kasvattavan”)
-

Naisten puolustaja vs. viihderomaanien vastustaja

- Naisten viihteen vastustaminen johdonmukainen seuraus nuoruudessa omaksutuista arvoista ja elämänkatsomuksesta
- 1960-luvulla kampanjoitiin voimakkaasti viihdekirjallisuuden puolesta (vrt. KPY)
- Kannila vastusti viihdekirjallisuuskokoelmien kasvattamista muun kirjallisuuden kustannuksella
- **=>pidetty konservatiivisuutena**
- **=>naisasian näkökulmasta voidaan pitää ensisijaisesti emansipatorisena**
- Eskapismi ja ”päiväunilla leikkiminen” vieraannuttivat naisia yhteiskunnallisen vastuun kantamisesta ja näkemästä asemaansa yhteiskunnassa

Radikaali vai konservatiivi?

- ”Se, joka on perusolemukseltaan radikaali, ei voi toden teolla innostua konservatismiin, olipa konserveerattavana ja puolustettavana vaikkapa kansanvalta.” (Puhe Edistyspuolueen 20-vuotisjuhlassa 1938)
- Vastusti poroporvarillisuutta;
- Nuoruudessaan radikaali; vanhempanakaan ei elänyt tavallista ”naisen elämää”

Aikansa radikaali nuori nainen?

”Uneksin aikaa, jolloin molemmat sukupuolet pitävät aivan luonnollisena ja ei ollenkaan häpeiltävänä mennä yhdessä uimaan ilman uimapukuja. Nykyään jos puhuu jostain sentapaisesta, seuraa aina salaperäistä tirsukumista.” - -

”Luonnollisuuteen!”

Lähteet:

- Hakosalo, H. 2014 Tasohyppelyä. Teoksessa Historiallinen elämä: Biografia ja historiantutkimus 2014. Hakosalo, Heini et al. (toim.) Helsinki: SKS. s. 45-59.
- Hakosalo, H., Jalagin S., Junnila, M., Kurvinen H. 2012. Yksilöiden voima. Historiallinen aikakauskirja 2012:4.
- Historiallinen elämä: Biografia ja historiantutkimus 2014. Hakosalo, Heini et al. (toim.) Helsinki: SKS. 7-26.
- Kannila, H. 1925. Kansanvalistus ja kirjastolehti 1925:8
- Kannila, H. 1959. Kirjastolehti 1959:7
- Kannila, H 1966. Kirjastolehti 1966
- Kannila, H. 1967. Kirjavalinnan ongelmia. Porvoo: WSOY.
- Kauppi, H. 1976. Helle Kannilan elämänpuut. Helsinki: Suomen Kirjastoseura; Otava.
- Kannilan puheita ja muistiinpanoja (Helle Kannila -arkisto. SKS)
- Leskelä-Kärki, M. 2017. Toisten elämät: Kirjoituksia elämäkerroista. Vantaa: BTJ Finland.